

УДК 821.161.2«19»

ПОСТАТЬ ІВАНА ФРАНКА У КОНТЕКСТІ ЖАНРОВИХ СТРАТЕГІЙ УКРАЇНСЬКОГО ПОЕТОЛОГІЧНОГО ДИСКУРСУ

Людмила АРТЕМЕНКО

*Рівненський медичний коледж,
вул. Мірющенка, 53, Рівне, Україна, 33000*

Досліджено поетологічні рецепції постаті Івана Франка у контексті жанрових стратегій українського поетологічного дискурсу. Проаналізовано відображення образу І. Франка у жанрах канонічного типу: баладі, посланні, сонеті, апокрифі, посвяті, а також у жанрах неканонічного типу: компліментарній ліриці, мартирологічній ліриці, полемічній ліриці, ліричному портреті, подорожніх нотатках, парафразі, розмові, віршованій поезиці, пам'ятнику.

Ключові слова: поетологічна лірика, дискурс, жанр, метажанр, жанри канонічного типу, жанри неканонічного типу.

У надзвичайно широкому тематичному колі сучасної української та європейської поезії важливе місце посідає так звана поетологічна тематика, тобто специфічний художній дискурс, в межах якого поетичне зображення спрямовується не на зовнішні, стосовно себе об'єкти навколишньої дійсності, а, навпаки, саме перетворюється на предмет художнього відображення, окресленого в тих або інших мистецьких ракурсах. Рефлексивність – морально-психологічна властивість, яка притаманна екзистенційній сфері духовного буття людини загалом, відтак, закономірними є її прояви й у інших сферах людської життєдіяльності, зокрема й у мистецтві.

В українському літературознавстві, на жаль, вивчення проблем художньої поетології лише розпочинається. Відсутні праці, в яких узагальнювали б теоретичні аспекти цього художнього явища, простежували етапи його історичної еволюції, зокрема в українській поезії. Зараз поетологічна тематика відображена переважно у дослідженнях, присвячених частковим її виявам у творчості деяких українських або зарубіжних митців (праці О. Рисака, М. Моклиці, К. Буслаєвої, К. Дюжевої, С. Лотоцької, В. Папушиної, О. Турган, О. Белявцевої, Н. Хомечі, С. Кочерги, П. Мірошніченко, О. Юферевої та ін.). Чи не єдиним винятком спроби теоретичного осмислення феномену ліричної поетології у сучасному вітчизняному літературознавстві є науковий доробок відомого українського поета, перекладача, дослідника Івана Лучука. Він – автор численних статей із цієї проблематики, двох поетичних добірок поетологічних текстів – «Ars poetica. Українська лірика про мистецтво поетичне: антологія» та «Мистецтво поетичне: хрестоматія української літературної критики й есеїстики про поезію», а також монографії «Мистецтво поетичне в дискурсі української лірики та письменницької критики».

Мета статті полягає у тому, щоб дослідити художні вияви постаті І. Франка у контексті жанрових стратегій українського поетологічного дискурсу.

Дискурс – це насамперед такий смисловий контекст, який актуалізується у процесі мовленнєвої комунікації і семантично репрезентує певну тематичну сферу людської

життєтєляльностї. Вїдповїдно, поетологїчний дискурс – це специфїчний смисловий контекст, в межах якого репрезентується виявлена у художньо-текстуальнїй формї семантика теми митця і мистецтва.

Чимало лїтературознавцїв дотримується думки, що неможливо дати чїтке жанрове визначення лїричному творовї. Водночас, переважна бїльшїсть сучасних дослїдникїв активно спростовує тезу про «жанрову атрофїю» лїрики, висуваючи, натомїсть, концепцїю жанрової трансформацїї та модифїкацїї, за якою лїричнї твори ХХ столїття постають як своєрїднї синтетичнї жанровї утворення, якї формуються на основї загальнознаних, канонїчних жанрїв, але при цьому художньо змїнюють вїдповїдно до авторських творчих настанов їхню структурно-семантичну органїзацїю: «загалом очевидно, що усї лїтературознавчї класифїкацїї типїв лїричних творїв, по-перше, так або їнакше, у формї ствердження або заперечення, але свївїднесенї з жанровими ознаками лїрики; по-друге, мають своїм пїдгрунтям двї основнї концепцїї тлумачення специфїки жанрової еволюцїї лїрики. Вїдповїдно до першої концепцїї процесї руйнацїї жанрової системи лїрики, започаткованї в добу романтизму, властивї також для поезїї ХХ ст., що призвело до появи нового – “позажанрового” – типу лїрики. Основою другої концепцїї, з якою, головню, погоджуються сучаснї дослїдникї, слугує твердження про те, що поетичний текст принципово не може їснувати у позажанровому “вакуумї”, вїдтак, потрїбно говорити не про зникнення з лїтературно-їсторичної арени поетичних жанрїв як таких, а про появу нових жанрових утворень – неканонїчних жанрїв, якї постають внаслїдок творчої взаємодїї авторського художнього мислення з настановами традицїйних, канонїчних жанрїв ХVІІІ – початку ХІХ ст. і ґрунтуються на засадах бїльш або менш радикальної модифїкацїї, трансформацїї або навїть й деформацїї їхнїх усталених художнїх ознак» [4, с. 29–30].

Основними теоретичними пїдставами для визначення жанрових типїв поетологїчної лїрики, на нашу думку, варто визнати, по-перше, власне авторськї жанровї номїнацїї лїричних творїв, по-друге, вїдповїдну жанровоорїєнтовану авторську комунїкативну стратегїю, що передбачає побудову такого типу структурно-семантичної органїзацїї лїричного твору, який мїстить ознаки генетичної спорїдненостї з певними жанровими побудовами канонїчного або неканонїчного типу.

1. Жанри канонїчного типу.

Палїтра жанрїв канонїчного типу в українськїй поетологїчнїй лїрицї достатньо широка: ода, балада, посвята, гїмн, дифїрамб, марш, елегїя, колицкова, замовляння, молитва, послання, лист, епїтафїя, плач, реквїєм, епопея, епїграма, гумореска, памфлет, експромт, нарис, казка, прїтча, легенда. У корпусї поетологїчних лїричних текстїв, присвячених постатї І. Франка, ми виявили такї рїзновиди жанрїв канонїчного типу: балада (І. Муратов «Балада про докторськїй диплом»), послання (С. Черкасенко «Спївцєвї Ивановї Франковї»; А. Малишко «Посланїє товаришам поетам»; Г. Черїнь «До Івана Франка»), сонет (О. Герман «Наїпершї дотики до таїни Сонета...»), апокрїф (Л. Первомайськїй «Прозрїння»), посвята (Леся Українка «Сльози-перли»).

2. Жанри неканонїчного типу.

У загальному масивї поетологїчних текстїв українськїй лїрицї ми виокремили дев'ять типїв жанрїв неканонїчного типу, тобто творїв, авторська комунїкативна стратегїя яких спрямовує читача на певнї генологїчнї свївставлення та паралелї з певними бїльш або менш традицїйними жанровими побудовами: 1) компліментарна лїрика, 2) мартирологїчна лїрика, 3) полемїчна лїрика, 4) лїричний портрет або автопортрет, 5) подорожнї нотатки, 6) парафраза, 7) розмова, 8) вїршована поетика, 9) пам'ятник.

1) Компліментарна лірика.

Компліментарна лірика, як і мартирологічна та полемічна, це специфічні жанрові утворення, які у сучасному літературознавстві прийнято відносити до так званих метажанрів. За спостереженнями Т. Бовсунівської, «сучасне розуміння жанру розвивається за двома напрямками: 1) жанр розуміється як реально існуючий в історії літератури різновид художніх творів, 2) або як ідеальний тип художнього твору, який може розглядатися як його інваріант. Жанр – не застигла умовна форма, а допоміжна схема, що покликана упорядковувати, класифікувати наявні твори; забезпечувати їх розмежування один від одного і розкриття законів суті і розвитку як принципів вираження, що, врешті, складає завдання поетики. Проте існує ще один напрям еволюції жанрової теорії – це теорія метажанру» [1, с. 10]. На думку дослідниці російської філософської поезії Р. Співак, метажанр – це «структурно виражений, нейтральний щодо літературного роду, стійкий інваріант багатьох історично конкретних способів художнього моделювання світу, об'єднаних загальним предметом зображення» [5, с. 53]. За визначенням Н. Лейдермана метажанр – це певний «провідний жанр», «принципова спрямованість змістовної форми [...], що притаманна цілій групі жанрів та окреслює їхню семантичну родову спільність» [3, с. 135].

Як метажанрове утворення компліментарна лірика обіймає такі поетологічні тексти, у яких авторська комунікативна стратегія спрямована на пафосне звеличення та уславлення імені письменника, якому присвячено твір. З погляду традиційної жанрової поетики такі тексти можуть бути теоретично кваліфіковані як твори, в яких певною мірою поєднано і трансформовано жанрові ознаки оди та поетичного послання або присвяти: Х. Алчевська «Івану Франкові», О. Олесь «І. Франкові», Б. Лепкий «Іван Франко», Б.-І. Антонич «Франко», П. Карманський «Батько і син», П. Тичина «Франка Івана голос чути», А. Малишко «Франкові», М. Терещенко «Каменяреві», О. Тарнавський «Іван Франко», Л. Забашта «Земля», Д. Павличко «Іван Франко», Д. Кремінь «Повернення Івана Франка», Б. Олійник «Покропи мене, дощику, тихо мене окропи», Г. Соколенко «Івану Франкові», О. Бабій «Іван Франко», С. Кузьменко «Перечитуючи Шевченка і Франка».

Окремий різновид компліментарної лірики – поетологічні тексти, які пишуть на ювілей поета: М. Кононенко «Івану Франку (на день його 25-літньої літературної діяльності)», С. Крижанівський «Слово Івана Франка (На святі 25-річчя його літературної діяльності. Львів, року 1898-го)», Б. Береза «Іван Франко».

2) Мартирологічна лірика.

Метажанрова за типом художньої організації мартирологічна лірика – це поетологічні тексти, в яких вшановують пам'ять померлих митців. За своїм жанровим типом вона найближче стоїть біля епітафії, але може вбирати у себе ознаки й інших жанрів: елегії, поетичного послання, присвяти, компліментарної лірики та ін. Специфічними різновидами мартирологічної лірики є вірші:

- *пам'яті*: П. Карманський «Ні, не самотній жив ти межі нами», «Франко і діти», С. Бельський «Пам'яті Івана Франка», Т. Осьмачка «Пам'яті Франка», М. Рильський «Франкові», А. Малишко «Кам'яними дорогами, від хати до хати...», Л. Дмитерко «Пролог (Пам'яті І. Франка)», В. Коротич «Іванові Франку»;
- *на смерть*: П. Карманський «На смерть І. Франка», «Його остання дорога», В. Бобинський «Смерть Франка»;
- *на роковини*: І. Франко «В ХХІІІ-ті роковини смерті Тараса Шевченка», «В двадцять п'яті роковини смерті Тараса Григоровича Шевченка», Леся Українка «На роковини Шевченка», Н. Горик «На 150-ті роковини Івана Франка»;

- «*на могили*»: І. Франко «Могила Тарасова», М. Рильський «На могилу Франка», «На могилі Франка», В. Поліщук «Франко у труні», В. Сосюра «Іванові Франкові», Л. Забашта «Земля», Д. Шторин «Свіжа могила (на смерть І. Франка)», М. Шеремет «На могилі Івана Франка», Є. Фомін «Іван Франко», П. Воронько «На віковім кладовищі у сивозеленому Львові...», Л. Дмитерко «Франко в труні», М. Калитовська «Франко».

3) Полемічна лірика.

Полемічна лірика як метажанровий тип охоплює поетологічні тексти з інвективною настановою, яка, за словами В. Назарця, «полягає у дискредитації адресата, доведенні хибності його світоглядних, морально-етичних, естетичних переконань, їхньої невідповідності громадсько-політичним і духовним ідеалам та запитам суспільства, виявлення та спростування їхньої потенційної або й фактичної аморальності чи навіть злочинності» [4, с. 155]. Полемічна лірика синтезує жанрові стратегії, що знаходять свій вияв у інвективах, сатирах, памфлетах, пародіях та інших жанрах, спрямованих на дискредитацію письменника, якому адресується поетичний твір. При цьому поетологічні тексти полемічної лірики можуть бути спрямовані як на естетичну, так і на ідеологічну форму художньої дискредитації адресата-опонента: М. Вороний «Іванові Франкові», О. Влизько «Вам – безсилим», В. Коломієць «Гнів Івана Франка».

4) Ліричний портрет.

До жанру ліричного портрета ми відносили такий тип поетичного тексту, у якому окреслено творчу постать митця, змальовану у тих або інших поетологічних ракурсах: П. Карманський «Каганчик тьмить (а ночі безконечні)...», М. Рильський «Франко», Д. Павличко «Іван Франко», П. Мовчан «Начерки до портрета Івана Франка», М. Івасюк «Зустріч з Іваном Франком», А. Мойсієнко «Біла Берлінської стіни 23 лютого 1990 року», Є. Титикайло «Трагедія поета».

5) Подорожні нотатки.

Це специфічний ліричний жанр, в якому зафіксовано певну місцевість, пам'ятну з огляду на поетологічні уявлення про того або іншого митця. Найчастіше предметом відображення подібних подорожніх нотаток постає *місцевість*, у якій митець або народився, або жив (відвідував цю місцевість), або писав свої твори, або ж пішов із життя: П. Карманський «В Нагуєвичах», А. Малишко «Франко в Криворівні», Л. Дмитерко «Римський етюд», М. Шеремет «Франко у Криворівні», Л. Забашта «Франко і Леся в Карпатах», «Франко в Криворівні», І. Драч «Іван Франко у революційному Києві 1905 року», Д. Павличко «Тут жив Франко. Мені не віднайти...», С. Будний «Франко в Чернівцях», М. Палієнко «Франко в Одесі».

Об'єктом подібних подорожніх нотаток може бути й не ціла місцевість, а якийсь її окремих елемент, найчастіше пов'язаний із:

- *деталіми інтер'єру*: Я. Шпорта «Вогонь у кузні!», Д. Павличко «Франкова криниця», М. Палієнко «Набираю води з криниці, в Нагуєвичах...»;
- *природного середовища*: Р. Лубківський «Франкові яблуні», С. Пушик «Лолін».

6) Парафраза.

Парафраза – це ліричний жанр, у якому міститься авторська реінтерпретація іншого поетологічного тексту: С. Черкасенко «Франкові», А. Кримський «Дивувала зима, дивувалася...», І. Калинець «Мій сон – моє підступне «я»...», І. Світличний «Сон», М. Василенко «Стіна», Т. Дігай «Білий вірш».

7) Розмова.

Розмова – жанр, стилізований під звичайний діалог кількох співрозмовників, у процесі

якого наголошено певні поетологічні принципи: П. Карманський «Його розмова з селянами», «Етапами», П. Тичина «Ми йдемо з Франком Іваном», В. Грабовський «Монолог вісімнадцятирічного Франка».

8) Віршована поетика.

Віршована поетика – це специфічний поетологічний жанр, фактично – дидактична поема, мета якої полягає у декларації принципів поетичного мистецтва, які автор подає як зразкові, призначені для навчання та наслідування.

Жанр віршованої поезії має давню європейську традицію. Його започаткував славетний давньоримський поет Квінт Горацій Флакк, який ще у I ст. до н. е. створив перший зразок подібного жанру, що увійшов до історії під назвою «Мистецтво поезії» («*Ars poetica*»). У цьому творі Горацій декларував свої погляди на мету та призначення поетичного мистецтва, його правила та прийоми, а також історію. Започатковану Горацієм традицію продовжило багато європейських поетів. Це, зокрема, анонімна дидактична поема IV–V ст., умовно названа її дослідниками «Вірші про фігури красномовства», у якій подано перелік риторичних фігур із їхніми визначеннями та прикладами, це віршовані поетики М. Д. Віди «Про мистецтво поезії» (1527), Н. Буало «Мистецтво поезії» (1674), О. Поупа «Есе про критицизм» (1711), І. Піри «Храм справжнього мистецтва поезії» (1737), О. Сумарокова «Епістола про віршування» (1748), М. Муравйова «Досвід віршування» (1775) та ін.

В українській поетологічній традиції ми не знайдемо розгорнутих віршованих поетик типу горацієвської, водночас поети ХХ століття створили чимало поетичних творів, які в тій або іншій формі містять творчі настанови, «секрети поетичної творчості», рекомендовані їхніми авторами для наслідування. Подібні віршовані «мінітрактати» про поезію мають дві генологічні модифікації, які умовно можна назвати дидактичною і евристичною. *Дидактична* жанрова модифікація генологічно наслідує горацієвські поетологічні традиції і має форму декларативного переліку правил та прийомів, рекомендованих автором для успішної поетичної комунікації (М. Вороний «Ода до поетів»; О. Влизько «Поетові»; Д. Загул «Молодим співцям»; М. Орест «Поетична мова»; С. Караванський «Поетові»; І. Качуровський «Сонет»; В. Скорупський «Поетові»; М. Боеслав «Сучасним поетам», «Поетам наших днів», «Співай, поете!»; І. Світличний «Мистецтво поетичне, мистецтво вічне»; Л. Забашта «Ні одного бездумного рядка...», «Поету»; Б. Павлівський «Поетові й прозаїку»; В. Базилевський «Не шукай, не шукай порятунку у муз...»; Р. Лубківський «Творіть, покликані творити!» та ін.).

Евристична жанрова модифікація – це специфічна, індивідуально-авторська модель віршованої поезії, яка не має форми дидактичних рекомендацій і спрямована на творчу самоідентифікацію, самопізнання власних художніх принципів (Б.-І. Антонич «*Ars poetica*», «*Ars poetica* II», «Мистецтво поезії II, 2», «Мистецтво поезії II, 3», «Мистецтво поезії II, 4», «Вірш про вірші»; І. Калинець «Поетика»; В. Лесич «До трактату про поезію»; Б. Олександрів «Як складати вірші»; Б. Рубчак «*Ars poetica*»; В. Базилевський «Це хто сказав: поезія – забава?»; В. Шовкошитний «Творчість»; М. Боднар «Хороші вірші, погані вірші» та ін. І. Франко є автором кількох подібних творів, присвячених сонетній формі: «Вольні сонети», «Колись в сонетах Данте і Петрарки...», «Сонети-невільники»:

Сонети, се ж невольничі стихи! Закутий
В тісну форму, мов у пута, тут поет
Ні вільних тут думок не може розвернути,
Ані ярких картин. Шкода й писати сонет.

В неволі й формалізму вік давно забутий
 Міг в них ховать Петрарка мислі лег,
 Міг граться формою. Та нині гріх замкнути
 У клітку вільну думку, у форми глупий гнет.

Гріх, кажете? Хто зна! Чи вже настав свободи
 І волі світлий вік? Пізнали правду всі?
 Чи пута тьми й неправд стрясали вже всі народи?

Гей, коб-то знали ми ті пута лиш в стисі!
 Коб сотні других пут не гнули, де лиш сходять
 І думки, і голос всякий вільної душі! [8, т. 2, с. 306].

Окрім дидактичних та евристичних жанрових моделей, варто виокремити ще одну специфічну жанрову модифікацію – *поетологічний текст, стилізований безпосередньо під класичний жанр віршованої поезії*. Наприклад, у творі А. Дністрового «Послання до Пізонів» маємо постмодерністську іронічну реінпретацію класичної горацієвської віршованої поезії:

«поезія це таємничі стихії що не потребує законів і обмежень
 буль промовив франко вона несподівано народжується
 вона подібна до жінки під час пологів до жінки під час
 місячних пук сказав євшан під час евакуації
 буль-буль промовив франко вона сама в собі
 сама по собі ніби вітерець що гойдає повішених на гілляці
 діточок наділена свідомістю осмислення чогось
 пук-пук сказав євшан вона безнадійна ніби побиті окуляри
 безпідставна ніби сніг який падає на ніс
 жирмунського поезія це хрест поезія не баняк
 буль промовив франко поезія це пісня пук сказав
 євшан вона тремтить як желатин гуде ніби турбіна
 вона ноги вона зуби зламана цяцька крововилив у мозок

поезія буль

поезія пук

поезія буль

поезія пук» [6, с. 127].

9) Пам'ятник.

Пам'ятник – це офіційно не канонізований, але фактично вже традиційний жанр європейської поезії, у якому автор найчастіше у вигляді символічного заповіту нащадкам підводить своєрідний підсумок своїх художніх досягнень та прагнень, а також робить проногостичні передбачення стосовно їхньої посмертної оцінки.

Літературна традиція жанру «пам'ятника» сходиться до давньогрецької прози, зокрема, до анонімного твору «Повчання писарів». У тексті цього твору були сформовані основні жанрові архетипи «пам'ятника», пов'язані з тематикою вічності та незнищенності пам'яті про поетичні заслуги митця перед суспільством. На думку С. Жилиякова, тематичною домінантою «пам'ятника» постає мотив пам'яті, генетично пов'язаний із жанрами епітафії, плачу, реквієму, а в структурно-тематичному плані художніми паралелями «пам'ятника» є віршована втіха, «останній вірш», віршований заповіт [2, с. 3]. Попри канонічні генологічні уявлення сучасних літературознавців, С. Жилияков визначає віршовані «пам'ятники» саме як поетичний жанр.

1. Вірш-«Пам'ятник» – самостійний жанр художньої літератури, що має тематичну і структурну визначеність, свою особливу поетику.

2. Вірш-«Пам'ятник» є синтетичним жанром мнемонічної жанрової системи, таким, що безпосередньо структурує в собі тематично-стильові елементи епітафії, реквієму, урочистого плачу, а також ознаки інших жанрів, які опосередковано співвідносяться з ним – віршованої молитви, вірша-розради, екфрази, вірша-заповіта [2, с. 6–7].

Європейську літературну традицію вірша-«пам'ятника» започаткував славетний давньоримський поет Горацій у вірші «До Мельпомени».

Для подальшої європейської поезії «Пам'ятник» Горація, на думку С. Жилякова, «не тільки представляє собою певну ідеальну модель жанрового типу словесного твору, обумовлену традицією, структурно-тематичною єдністю, “особливостями адресата, утилітарно-функціональними характеристиками, на які орієнтується автор”, але й разом з тим формує наджанрову синтетичну єдність – текстуальний симбіоз окремих малих жанрів і жанрових мотивів, як мнемонічних (урочистий плач, епітафія, реквієм, вірш-заповіт, “останній вірш”), так і інших (екфраза, вірш-розрада, віршована молитва)» [2, с. 10]. Жанрові традиції «пам'ятника» були продовжені у творчості інших давньоримських поетів – Проперція, Стація та Овідія, середньовічного перського поета Нізамі, вірменського поета X століття Григора Нарекаці, в європейській поезії Нового часу – В. Шекспіра, П. Ронсара А. Міцкевича, Р. Бернса, Я. Менарта, Ю. Тувіма, Г. Державіна, М. Язикова, Є. Баратинського, О. Пушкіна, В. Брюсова, В. Маяковського, В. Ходасевича, М. Генделєва, В. Каменського, В. Висоцького, Й. Бродського та ін.

Літературні традиції «пам'ятника» на українському ґрунті знайшли продовження у знаменитому шевченківському вірші «Як умру, то поховайте...», у якому контаміновані жанрові ознаки власне «пам'ятника», заповіту та бунтівного гімну.

Ідейно-тематичні мотиви шевченківського «Заповіту» стали сюжетною основою однойменних поезій П. Воронька та Д. Луценка. У «Заповіті» П. Воронька хворий на сухоти друкар із останніх сил набирає на верстатці текст шевченкового твору і вмирає сам, дібравши останні слова. У «Заповіті» Д. Луценка відтворено власне творчий процес Т. Шевченка. Мотиви інтерпретації шевченкового «Заповіту» знаходимо й у інших творах українських поетів: Х. Алчевської «Заповіт віків» (Т. Шевченкові); Б.-І. Антонича «Шевченко»; Д. Павличка «Співали “Заповіт”. Стояли...» та ін.

В українській поезії XX століття відомі й спроби звернення до жанру свого роду «антипам'ятника», тобто іронічно-сатиричної моделі інтерпретації горацієвого твору (Бабай «Запаморочення від віршів або слово до себе»; Б. Жолдак «Пам'ятник»; Є. Титикайло «Жартівливий сонет»):

Я весь, звичайно, не помру,
Хоч і помруть усі поети.
Ще австралійські кенгуру
Мої вивчатимуть сонети.

Бо на яку ж би то мару
Тулив рядки ті у куплети?.. [7, с. 74].

Сюжетні мотиви жанру пам'ятника, присвяченого постаті І. Франка, реалізовано у творах М. Рильського «Івану Франкові», С. Будного «Пам'ятник (І. Франкові)».

Отже, у статті проаналізовано ліричні рецепції постаті І. Франка у конетксті жанрових стратегій українського поетологічного дискурсу. Перспективою подальших досліджень стане вивчення поетологічних рефлексій в ліриці І. Франка.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Бовсунівська Т. В.* Теорія літературних жанрів : жанрова парадигма сучасного зарубіжного роману : підручник / Т. В. Бовсунівська. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. – 519 с.
2. *Жиляков С. В.* Жанровая традиция стихотворения-«памятника» в русской поэзии XVIII–XX вв. : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. филол. наук : спец. 10.01.01 Русская литература / С. В. Жиляков. – Елец, 2011. – 22 с.
3. *Лейдерман Н. Л.* Движение времени и законы жанра : монография / Н. Л. Лейдерман. – Свердловск : Сред.-Урал. кн. изд-во, 1982. – 256 с.
4. *Назарець В. М.* Жанрові модифікації української адресованої лірики : монографія / В. М. Назарець ; ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука». – Рівне : О. Зень, 2014. – 384 с.
5. *Спивак Р. С.* Русская философская лирика : Проблемы типологии жанров / Р. С. Спивак. – Красноярск : Изд-во Краснояр. ун-та, 1985. – 140 с.
6. Сучасна українська література кінця ХХ ст. – початку ХХІ ст. / [упоряд. текстів, передмова, підготовка навч.-метод. матеріалів І. Андрусюка]. – К. : Школа, 2006. – 464 с.
7. *Титикайло Є. Ю.* Одкровення : Поезії / Є. Ю. Титикайло. – Дрогобич : Видавнича фірма «Відродження», 2004. – 78 с.
8. *Франко І.* Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. – К. : Наукова думка, 1976–1986.

Стаття надійшла до редакції 21.10.2014

Прийнята до друку 27.10.2014

THE FIGURE OF IVAN FRANKO IN THE CONTEXT OF GENRE STRATEGIES OF UKRAINIAN POETICAL DISCOURSE

Liudmyla ARTEMENKO

*Rivne State Medical College,
53, Miriushchenka Str., Rivne, Ukraine, 33000*

The article offers an insight into the poetological reception of Ivan Franko's figure in the context of genre strategies of Ukrainian poetological discourse. It has been remarked that main theoretical grounds for determining a genre type of poetological lyrics are, firstly, the author's own nomination of a lyrical text; and, secondly, a relevant genre-oriented author's communicative strategy, which implies a certain type of structural-semantic organization of a lyrical text bearing features of genetic affinity to certain canonic or non-canonic genres. The representation of Ivan Franko's figure was analysed in the canonical genres, such as ballad, message, sonnet and apocrypha, and in the non-canonical genres, such as, complimentary lyric, martyrological lyric, polemic lyric, lyrical portrait, travelling notes, paraphrase, conversation, versified poetics and monument.

Keywords: poetical lyric, discourse, genre, metagenre, canonical genres and non-canonical genres.